

Особливості освітніх мотивацій та ціннісні орієнтації студентської молоді

Статтю присвячено проблемі освітніх мотивацій та ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. Розкрито суть і зміст поняття освіти цінностей, ціннісних орієнтацій, мотивів, професійної діяльності. Підкреслено, що створення людством глобальної і складної техносфери, формування соціальних реалій інформаційного суспільства потребує дедалі більшої кількості людей, що мають рівень, адекватний рівню складності та перспективним можливостям цієї сфери. Відзначено, що в цих умовах здобуття освіти перестав сприйматися суспільством як характеристика певного життєвого етапу, а перетворюється на універсальну цінність, до якої індивід звертається впродовж усього життя. Вища школа стала розглядатися як головний етап підготовки та адаптації молодих людей до реалій інформаційного суспільства. Навчально-виховний процес є специфічним засобом залучення студентів до системи пізнавально-духовної діяльності, яка передбачає творче обґрунтування наукового світогляду, методологічної культури мислення і діяльності, духовного наслідку світової культури, важку працю для оволодіння загальнонауковими і професійними знаннями, застосування здібності мислити, перетворюватися на людину, що мислить для того, щоб пізнати навколишній світ і саму себе.

Ключові слова: система цінностей, освіта, особистість, інтеграція, інформаційне суспільство, професійна діяльність, навчально-виховний процес, культура мислення, духовність.

Постановка наукової проблеми та її значення. За останнє десятиліття в Україні відбулися істотні трансформації, пов'язані з функціонуванням вищої школи. Так, зокрема, вища школа стала одним із сегментів ринкових відносин, виникли і затвердилися як структурний елемент освітньої системи недержавні вищі навчальні заклади, у державних відбулася диференціація навчання на бюджетну і контрактну форми, припинила функціонування система обов'язкового працевлаштування випускників, значно змінилися характер і масштаби попиту на фахівців різних напрямів професійної підготовки та адаптації молодих людей до реалій інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що створення людством глобальної і складної техносфери, формування соціальних реалій інформаційного суспільства потребує дедалі більшої кількості людей, що мають рівень, адекватний рівню складності та перспективним можливостям цієї сфери. У цих умовах здобуття освіти перестав сприйматися суспільством як характеристика певного життєвого етапу, а перетворюється на універсальну цінність, до якої індивід звертається впродовж усього життя. Серед соціально-економічних факторів, що впливають на освітні мотивації, важливого значення набувають такі: розвиток ринкових відносин, системна криза, що відбувалася в українському суспільстві протягом останніх років, своєю чергою викликавши кризові явища на ринку праці. Держава не гарантує працевлаштування випускників, з'явилося таке соціальне явище, як дипломовані безробітні. Значною мірою зросли труднощі в багатьох українських родинах щодо забезпечення матеріальної підтримки навчання студентів. Крім того, в умовах швидкого руйнування колишніх соціально-економічних конструкцій і посилення загальноекономічної кризи ускладнилися можливості щодо передачі соціального досвіду представниками старших поколінь молодій когорті, зокрема й у виборі освітніх та професійних орієнтирів. Як наслідок значного соціального розшарування суспільства більш очевидним стає соціальне розшарування серед студенства. Затвердилися та поширилися в молодіжному середовищі нові стандарти поведінки, життєві стратегії. У зв'язку із введенням платної системи навчання у вищій школі, розвитком недержавних вищих навчальних закладів, диференціації вартості навчання залежно від престижності навчального закладу, спеціальності тощо з'явилися нові критерії відбору абітурієнтів, нові параметри стратифікації серед студентської молоді. Виникла значна кількість нових професій і освітніх напрямів, істотно змінилася шкала престижності спеціальностей.

Економічна криза спричинила звуження потреб у підготовці фахівців за цілою низкою напрямів промисловості і наукової діяльності. Залишився невисоким рівень державного фінансування системи вищої освіти, через що значна частина викладацького корпусу не має адекватної матеріальної винагороди за свою працю при зростанні її інтенсивності, залишається низьким розмір стипендії. Однак посилюються вимоги до наявності вищої освіти при наймі на роботу і просуванні по кар'єрній драбині.

Крім усіх зазначених факторів, не можна залишити поза увагою й такий чинник, як стрімкий розвиток нових інформаційних технологій. Бурхливий розвиток інформаційних технологій уможливив систему дистанційного навчання і значно розширив можливості для обміну науковою інформацією.

Якщо в недалекому минулому можна було порівняно чітко орієнтуватися на «технічний» чи «гуманітарний» напрям, то виникнення за останні роки цілого ряду «симбіозних» спеціальностей ускладнило для багатьох майбутніх студентів стратегічний вибір напрямку. Отже, самовизначення сьогодні частіше нагадує гібрид бажань, що виявляє гібридність і непередбачуваність можливостей щодо реалізації життєвих планів. До останніх більшість воліє включати вигідне працевлаштування, особисті схильності й суспільні стереотипи. Найбільш типовими складниками такого симбіозу бажань є переважно знання і навички роботи з комп'ютерною технікою, соціально-психологічні знання (вміння спілкуватися, вести перемовини, самоконтроль тощо), удосконалення практики володіння іноземною мовою, економічні і правові знання, конкретна професійна спеціалізація.

Нині істотно розширюються і можливості реалізації вільного професійного самовизначення молоді. Але це не спрощує життєвого вибору, а певною мірою навіть ускладнює його, підвищуючи ступінь відповідальності молодих людей за прийняті рішення. Реалізуючи свої наміри, кожна людина індивідуально робить свій вибір. І чим більше елементів вибору вона враховує, тим успішніше проходить підготовка до свідомого професійного самовизначення.

Найбільш гострою є проблема невпевності перспектив подальшого працевлаштування (по закінченні вищої школи й не тільки за спеціальністю). Показовим і цілком закономірним є той факт, що тепер така тривога виникає у студентів, починаючи з першого курсу; це стосується і тих спеціальностей, які до недавнього часу вважалися престижними (юрист, економіст, менеджер та ін.). У представників старших курсів, котрі свого часу відкривали список майбутніх фахівців зі щойно запроваджених престижних спеціальностей, міра занепокоєння у перші семестри навчання була меншою. Нині ж навряд чи можна говорити про наявність у студентів оптимізму у сприйнятті особистих життєвих перспектив, який узвичаєно вважається характерним для цієї соціальної групи.

У зв'язку із цим набувають актуальності дослідження проблем професійного самовизначення молоді у ситуації спонтанності та динамізму процесів становлення ринку праці.

Післявузівське професійне самовизначення – один із найважливіших етапів життєвої стратегії особистості. Воно містить у собі остаточний вибір сфери й роду діяльності, уточнення орієнтацій, пов'язаних із працевлаштуванням. Цей вибір визначає місце, яке посяде молодий фахівець у соціально-професійній структурі суспільства, перспективи реалізації кар'єрних прагнень. Оптимальні можливості працевлаштування випускників ВНЗ детерміновані багатьма об'єктивними та суб'єктивними чинниками. Економічні чинники зумовлені рівнем зайнятості молодих фахівців на ринку праці, професійно-кваліфікованою структурою суспільства; соціальні – рівнем взаємодії двох соціальних інституцій – вищої школи і ринку праці. У системі суб'єктивних чинників на першому місці – можливість адаптації випускників до умов нової соціально-економічної реальності. Необхідність активізації особистісних ресурсів молодого фахівця викликана формуванням конкурентного середовища на ринку праці, яке остаточно зруйнувало традиційний механізм державного працевлаштування молодих фахівців, зробило актуальною індивідуалізацію стратегій поведінки. У контексті цих змін виникає актуальна потреба в поглибленні знань про особливості сучасних соціально-регулятивних механізмів процесу професійного самовизначення випускників, у пошуку інноваційних технологій його оптимізації. В сучасних умовах зростає роль і відповідальність вищої школи у створенні комплексу механізмів адаптації молодих фахівців.

Дослідженню різних аспектів, пов'язаних з останніми мотиваціями випускників середніх шкіл та студентства, присвячені роботи відомих українських, російських і прибалтійських соціологів, а саме: Л. О. Ази, Є. І. Головахи, В. Л. Оссовського, Н. О. Победи, Л. Я. Рубіної, М. М. Руткевича, М. Й. Тальюнайте, М. Х. Тітми, М. М. Чурилова, В. М. Шубіна, О. О. Яременка та ін. Значний внесок у вивчення студентства зробили харківські соціологи В. Л. Арбеніна, В. С. Багіров, Л. М. Герасина, В. М. Ніколаєвський.

Освіта – один із найдавніших соціальних інститутів, що виник через потребу суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навички, готувати нові покоління до життя, готувати суб'єктів соціальної дії для вирішення економічних, соціальних, культурних проблем, що стоять перед людством. У сучасному світі освіта – складне і багатоманітне суспільне явище, сфера передачі,

засвоєння і перероблення знань та соціального досвіду. Освіта – це певна система навчальних і виховних закладів, що здійснюють різноманітні форми залучення їх досвіду в засвоєння багатств культури. Освіта інтегрує різні види навчальної і виховної діяльності, їх зміст в єдину соціальну систему, орієнтує їх на соціальне замовлення, соціальні потреби суспільства. Серед соціальних інститутів сучасного суспільства освіта займає одну з провідних позицій. Адже благо людини, становище культури та духовності в суспільстві, темпи економічного, науково-технічного, політичного і соціального прогресу залежать від якості та рівня освіти. Навчання, уміння, вивчення, освіта та інші поняття, терміни використовуються для забезпечення навчального процесу.

На мотивації професійного вибору зазвичай позначається чимало факторів. Діапазон цих чинників може бути досить широкий. І хоч форми мотивації (інтереси, потреби, ціннісні орієнтації та ін.) мають на собі відбиток індивідуальності, усе ж зміст мотивів вибору визначається особливостями соціальної структури суспільства. Інакше кажучи, саме соціальна структура здебільшого визначає ступінь соціальної детермінації індивідуальних особливостей молодих людей, зокрема у сфері їх професійної діяльності, а суб'єктивні переваги та наміри відіграють опосередковану, підпорядковану роль (однак це жодною мірою не принижує активності самого суб'єкта вибору).

Професійне самовизначення передбачає не тільки відповідь на питання «ким бути?» і «що робити?», а також і певну оцінку своїх здібностей. Вибір професії, яка б давала молодій людині можливість предметно реалізувати свої сили та здібності, – один із найважливіших етапів її життєвого і трудового шляху. Незадоволеність вибором професії може потім негативно позначитися на процесі професійної та соціальної адаптації особистості, ускладнюючи її прилучення до цінностей і норм відповідної соціально-професійної групи, знижуючи її інтегрованість з колективом та суспільством.

Багато що в момент вибору залежить від того, як уявлення молодого людини про професію відповідає її потребам. Інакше кажучи, вона, обираючи професію, немовби проектує свої запити на фактори, які сприяють задоволенню її потреб і професійної діяльності. Крім того, на ціннісні орієнтації молодого людини та її уявлення про професію істотно впливає соціальне середовище, в якому вона формується. Цінності його передаються молоді переважно як готові стереотипи. У ході інтерналізації ці цінності індивідуалізуються і конкретизуються, тоді як у суспільній свідомості вони функціонують як абстрактні утворення. Буває і так, що загальноприйняті цінності зазнають зміни в молодіжній свідомості порівняно з їх вихідним, суспільним смислом. Орієнтації, які формуються під час освоєння соціальних цінностей, відображають найзначущіші з них для молодого людини і так чи інакше стають регуляторами вибору професії.

Молодь по-своєму ставиться до кожного різновиду професійної діяльності, виходячи з її соціального внеску. Індивідуальні оцінки привабливості тієї чи іншої професії і є результатом взаємовпливу ціннісних орієнтацій молоді і її уявлень про професії. Критерієм же таких оцінок виступає система соціальних цінностей, що їх поділяє молодого людина.

Водночас інтереси, здібності і система цінностей особистості неоднозначно виявляються на різних етапах вибору професій. Такі ціннісні орієнтації, до яких, скажімо, належать орієнтації на соціальну значущість професій, усвідомлюються пізніше, ніж інтереси і здібності, які перебувають у тісному зв'язку між собою.

Аналізуючи дані, що стосуються уявлень молоді про цінності професії, можна припустити, що мотиваційна функція престижних міркувань залежить і від усталеної системи потреб молоді, і від структури її ціннісних орієнтацій. Причому міра впливу суспільного престижу професій зумовлена певним періодом життя людини, конкретною ситуацією, в якій вона опиняється. Найчастіше потреба в престижі, визнанні перетворюється в значущий мотив вибору професії. Підвищенню ролі престижних оцінок як вагомого фактора профорієнтації суттєво сприяє і властиве молодим людям завищення самооцінки, а також рівень домагань, що не завжди відповідає реальним можливостям особистості.

Усе це засвідчує, як важливо, особливо на початковому етапі професійного самовизначення, допомогти молодим людям чіткіше усвідомити систему особистих і соціальних цінностей, осмислити власні потреби і співвіднести їх із реальними можливостями задоволення; допомогти молоді позбутися неадекватних стереотипних уявлень стосовно тих чи тих професій. Отже, потрібно постійно вивчати мотиви вибору, установки молоді на професійну діяльність.

Нелегко буває вибрати свою майбутню професію. Вирішити проблеми, які виникають у процесі прийняття рішення, допоможуть статті в спеціалізованих виданнях, які розкривають суть певної професії і вимоги, які вона ставить перед людиною, поради родичів, а також кваліфікована допомога шкільного консультанта чи психолога.

Після того, як рішення про майбутню спеціальність прийняте, виникає питання, який ВНЗ вибрати. Час, коли конкретних фахівців готували один чи два столичні ВНЗ, відійшов у минуле. Сьогодні спектр вищих навчальних закладів значно розширився – переважно за рахунок появи комерційних інститутів. Але збільшення їх кількості не тільки не полегшує абітурієнту вибір, а навпаки, ускладнює його.

Зорієнтуватися в багатоманітності ВНЗ, форм навчання, програм, які пропонуються, важко не тільки старшокласникам та їхнім батькам, а й навіть спеціалістам. На Волині існує розгалужена сітка закладів освіти за різними видами діяльності, в яких навчається багато студентів.

Щоб розібратися у виборі ВНЗ й умов вступу до нього, потрібно враховувати низку факторів. Найбільш важливі – це наявність в інституті талановитого викладацького складу, висока якість навчання, технічного оснащення та ін.

Нас насамперед цікавлять мотиваційні чинники вступу і навчання у вищих навчальних закладах. Проблем, з якими неминуче стикаються різні дослідники, що ставлять перед собою завдання вивчити мотиваційні чинники, чимало. Виділимо лише окремі з них. Почнемо з проблеми, значною мірою універсальної для соціологічного аналізу, – рівня відвертості респондентів. Так, зокрема, Е. Фромм попереджав, що не можна абсолютно покладатися на суб'єктивне переконання як показник відвертості. Кожного разу слід розглядати поведінку людини як суперечність між інтерпретацією самого індивіда і фактичним мотивом.

Для аналізу мотиваційних чинників у процесі здобуття вищої освіти можуть бути також корисними деякі сучасні теорії мотивації, сформульовані в межах економічної науки. Зокрема, йдеться про процесуальні теорії мотивацій (теорію справедливості, теорію очікувань тощо).

Так, згідно з теорією справедливості більшість членів суспільства чутливо оцінюють рівень одержуваної винагороди за витрачені зусилля. Водночас вони обов'язково зіставляють його з винагородами, які отримують інші люди за аналогічну роботу. Відчуття ігнорування принципу справедливості викликає внутрішній психологічний дискомфорт і впливає надалі на ставлення до своїх обов'язків (у роботі, навчанні чи сімейних стосунках). У студентському середовищі обов'язково й постійно зіставляються всі компоненти за шкалою соціальної справедливості. Починається це з обговорення та внутрішньої оцінки характеру проходження конкурсного відбору (за знаннями, за протекцією, за фінансовими можливостями або за щасливим збігом обставин) і надалі відтворюється у навчальному процесі, набуваючи особливої гостроти в період сесії. Висновки, які роблять студенти в результаті такого оцінювання, впливають (безпосередньо чи опосередковано) на посилення або, навпаки, зниження мотивації на здобуття якісної вищої освіти. Після фактичного розмежування навчання на бюджетне та контрактне урахування чинників соціальної справедливості набуває особливого значення при дослідженні мотивацій у навчальному процесі.

З теорією справедливості у тісному зв'язку перебуває теорія очікування, згідно з якою, окрім безпосередньої мотивації, на людину впливає стан очікування того, що намічена нею стратегія поведінки зрештою приведе саме до визначеного в ідеальній системі координат результату. Успішне закінчення школи породжує у багатьох учнів очікування на вступ до ВНЗ – надії на отримання престижної роботи тощо.

Контраст між результатами освіти та очікуваннями виявляється (особливо за теперішніх умов) під час випуску спеціалістів, коли винагородою за відмінне навчання у ВНЗ стають диплом з відзнакою, похвали та чуйні настанови викладачів без реальної змоги влаштуватися на роботу, яка відповідає їхньому рівневі знань та діяльнісним амбіціям.

Досліджуючи мотивації вступу до ВНЗ, не слід забувати про те, що часто йдеться про взаємодію двох різних мотиваційних часових шкал. Адже, як справедливо відзначає Є. Головаха, «мотивують оцінки не тільки майбутнього, а й минулого». Окрім того, А. Шюц вважав обов'язковим розрізняти як такі, що протистоять один одному, мотиви «для того, щоб» і «тому, що». У першому разі особистісна мотивація визначається «телеологічно», тобто на основі уявлень про бажане майбутнє; в другому – ініціювання дії обґрунтоване минулим досвідом. Сьогодні значно частіше віддають

перевагу в дослідженнях перспективній, ніж ретроспективній спрямованості студентської молоді. Виявляється схильність до вивчення мотиваційних пластів переважно за принципом «для того, щоб» і недостатньо уваги приділяється чинникам типу «тому, що», хоча останні, особливо з огляду на дедалі більшу негарантованість перспектив утілення планів, починають виходити на передній план.

Не можна не брати до уваги й те, що сьогодні на одне покоління випадає зміна кількох історичних, ідеологічних і навіть релігійних парадигм. Процеси протиборства між ними спонукають до скепсису, вносять сум'яття у формування мотивів, передусім у молоді.

Дослідження мотивацій має два зрізи. Перший стосується особливостей соціокультурного середовища; другий – особистісних рис індивіда. Вибір конкретного вузу, спеціальності, характеру навчання, умов його оплати – це важливі життєві рішення, які передбачають складну мотивацію.

Ще однією проблемою, що негативно впливає на загальний настрій і опосередковано – на ставлення до навчального процесу, є вади найближчого соціокультурного середовища. Багатьох пригнічує його духовна убогість. При цьому можна спостерігати деяку романтизацію серед студентів того, що зовсім недавно сприймалося як примусові заходи (виїзди до колгоспу, громадські акції тощо). Зі слів батьків сьогоднішніх студентів, спогади про студентське минуле набувають вигляду добрих легенд про щасливу, емоційно та духовно насичену молодість. І, відповідно, процес навчання нині сприймається як досить нудна, надто формально зорганізована справа. До цього додаються проблеми, що безпосередньо стосуються процесу навчання – обмежені можливості користування потрібною літературою у професійно обладнаних бібліотеках тощо.

За такими критичними оцінками стоїть більш глибока проблема сьогоденного студентства. Заради чого докладати зусиль, якщо повсюдно відбувається процес поступової соціальної деградації? Чи можна сподіватися, що зрештою вони отримають винагороду не тільки у формі гідної роботи, а й змін в усій соціальній ситуації, які здатні задовольнити їхні уявлення про повноцінне життя (сформовані значною мірою завдяки відеопродукції з економічно розвинених країн)?

У цьому зв'язку слід констатувати послідовне накопичення незадоволеності, розчарування, «життєвого стомлення» у тих, хто вступ до ВНЗ сприймає як здобуття привілейованого статусу. Тут доречно згадати слова П. Сорокіна стосовно ВНЗ у США: «Будучи впевненими, що диплом дає їм право на краще місце, і спостерігаючи навколо себе розкіш та процвітання інших людей без жодного диплома, вони не можуть думати, що країна, в якій вони живуть, спотворена, і що ставиться вона до них несправедливо».

Що ж домінує серед мотивів здобуття освіти у нинішніх студентів? Найчастіше трапляються такі оцінки: «Освіта дає хоч якийсь шанс на благополучне майбутнє»; «Якщо раптом все ж таки влаштуєш (влаштують) на роботу, запас знань не завадить»; «Якщо не вчитися – дуже швидко деградуєш»; «Хоч би що там було, потрібно отримати диплом, який колись знадобиться». Як бачимо, відсутність певних професійних перспектив не виключає «культу диплома», оскільки посилення конкуренції за умов безробіття висуває жорсткі вимоги щодо обов'язкової наявності вищої освіти для отримання хоч почасти пристойного посадового статусу.

Вибір ВНЗ і спеціальності серед молоді визначається багатьма факторами: особистими інтересами і здібностями, впливом сім'ї та школи, прикладом товаришів, місцем розташування навчальних закладів і місцем проживання абітурієнта, умовами майбутньої трудової діяльності випускників, суспільної думки. Вступивши до вищого навчального закладу, вчорашні учні і молодь, що вже має досвід трудової діяльності, отримують нову інформацію про вибрану професію, про навчальний заклад, особливості навчального процесу в ньому. Ця інформація інколи може істотно відрізнитися від раніше складених уявлень.

Навчально-виховний процес є специфічним засобом залучення студентів до системи пізнавально-духовної діяльності, яка передбачає творче обґрунтування наукового світогляду, методологічної культури мислення і діяльності, духовних наслідків світової культури, важку працю для оволодіння загальнонауковими і професійними знаннями, виховання здібності мислити, перетворюватися в людину, яка мислить для того, щоб пізнати навколишній світ і саму себе.

Висновки. Сьогодні дедалі очевиднішим стає органічний зв'язок якісного удосконалення світоглядної, загальнонаукової і професійної підготовки спеціаліста з розвитком пізнавальних здібностей, підвищенням активності студента як суб'єкта навчального процесу. Це зумовлено ускладненням

функцій сучасного студента, орієнтацією ВНЗ на підготовку спеціаліста як творчий процес, під час якого формується особистість інтелігента, що розуміє свою соціальну відповідальність, здатна проявити ініціативу, вміння самостійно розв'язувати суспільно значимі проблеми. Активізація пізнавальної діяльності студентства, ефективне управління її формуванням і розвитком, методологічне, організаційне та морально-психічне забезпечення – це не тільки складна педагогічна проблема, а й важливе соціальне завдання.

В умовах якісного оновлення суспільства та зростання з огляду на це вимог до випускників вищих навчальних закладів, навчально-пізнавальна діяльність студента наповнюється сьогодні новим змістом і стає різновидом соціальної активності. Важливими ознаками такої активності є розуміння студентами кінцевих цілей оволодіння знаннями, орієнтація на вищу освіту як суспільно значиму цінність і на цій основі творче ставлення до процесу пізнання.

Вибір життєвих цілей, які зумовлені суспільними потребами, відіграє важливу роль у розвитку творчої активності молодшої людини.

Джерела і література

1. Аза Л. О. Особливості професійного самовизначення молоді / Л. О. Аза // Філософ. і соціол. думка. – 1989. – № 6. – С. 1–9.
2. Афонин А. С. Основы мотивации труда / А. С. Афонин. – Киев : [б. и.], 1994. – С. 30–35.
3. Гавриленко І. М. Соціологія освіти : навч. посіб. / І. М. Гавриленко, О. Л. Скідін. – Запоріжжя : ЭТТО-ПРЕСС, 1998. – 296 с.
4. Головаха Е. И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Е. И. Головаха ; Ин-т философии. – Киев : Наук. думка, 1988. – 142 с.
5. Долбик-Воробей Т. А. Жизнь студента сегодня: учеба, семья, профессия / Т. А. Долбик-Воробей // Народонаселение. – 2003. – № 1. – С. 81–86.
6. Макоїд Н. Методика і результати вивчення мотиваційної сфери студентів / Н. Макоїд // Вища освіта України. – 2002. – № 1. – С. 65–70.
7. Резник С. Профессиональная подготовка молодежи / С. Резник, С. Макарова // Народонаселение. – 2003. – № 1. – С. 60–73.
8. Скютнева С. В. Гендерные аспекты жизненного самоопределения молодежи / С. В. Скютнева // Социс. – 2003. – № 11. – С. 73–78.
9. Сорокина Н. Д. Перемены в образовании и динамика жизненных стратегий студентов / Н. Д. Сорокина // Социс. – 2003. – № 10. – С. 55–61.
10. Социальные системы образования // Социология молодежи. – СПб. : [б. и.], 1996. – С. 124–154.
11. Суїменко Е. Особливості працевлаштування столичної молоді України / Е. Суїменко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 2. – С. 160–183.
12. Тойнби А. Дж. Постигание истории / А. Дж. Тойнби. – М. : [б. и.], 1991. – С. 626.
13. Токарев Р. В. Життєві та професійні орієнтації студентської молоді / Р. В. Токарев // Філософ. і соціол. думка. – 1996. – № 7–8. – С. 166–172.
14. Трофимов А. Б. Отношение обучаемых к современным информационно-педагогическим технологиям / А. Б. Трофимов // Социс. – 2002. – № 12. – С. 128–131.
15. Чанин Л. Г. Альфред Шюц и социология повседневности / Л. Г. Чанин // Современная американская социология. – М. : [б. и.], 1994. – С. 184.
16. Чередниченко Г. А. Личные планы выпускников средних учебных заведений (сравнительный анализ) / Г. А. Чередниченко // Социс. – 2001. – № 12. – С. 108–115.
17. Шурыгина Н. Н. Жизненные стратегии подростков / Н. Н. Шурыгина // Социологические исследования. – 1999. – № 5. – С. 60.
18. Яковенко А. В. Вплив суспільних чинників на студентську молоді (мотиваційний аспект) / А. В. Яковенко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. – № 1. – С. 82–88.
19. Яковенко А. В. Получение диплома как мотивация к обучению в вузе – новые грани старой проблемы / А. В. Яковенко // Соціологічні дослідження : зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – № 1 (2). – С. 44–49.

Сохацкая Оксана. Особенности образовательных мотиваций и ценностных ориентаций студенческой молодежи. Стаття посвящена проблеме образовательных мотиваций и ценностных ориентаций современной студенческой молодежи. Раскрывается сущность и содержание понятий *образование, ценности, ценностные ориентации, мотивы, профессиональная деятельность*. Подчеркивается, что создание человечеством глобальной и сложной техносферы, формирование социальных реалий информационного общества требует все большего количества людей, имеющих уровень, адекватный уровню ее сложности и перспективным возможностям

этої сфери. В статтє подчеркнутається, что в этих условиях получение образования перестает восприниматься обществом как характеристика определенного жизненного этапа, а превращается в универсальную ценность, к которой индивид обращается в течении всей жизни. Высшая школа стала рассматриваться как главный этап подготовки и адаптации молодых людей к реалиям информационного общества: образовательно-воспитательный процесс выступает специфическим средством включения студентов в систему познавательно-духовной деятельности, которая предусматривает творческое обоснование научного мировоззрения, методологической культуры мышления и деятельности, духовного наследия мировой культуры, тяжелый труд по освоению общенаучных и профессиональных знаний, воспитания способности мыслить для того, чтобы познать окружающий мир и самого себя.

Ключевые слова: система ценностей, образование, личность, интеграция, информационное общество, профессиональная деятельность, образовательно-воспитательный процесс, культура мышления, духовность.

Sokhatska Oksana. Features Educational Motivations and Values Students. The article is devoted to the educational motivations and values of modern students. The essence of the concept and content of education values, values, motives profession. It is emphasized that the creation of mankind and challenging global technosphere, forming social realities of the information society requires more and more people adequate level of complexity and promising opportunities. The article notes that in these circumstances to get education ceases to be perceived by society as a characteristic of a particular life stage and becomes a universal value, which addresses individual throughout life. High school was seen as the main stage of preparation and adaptation of young people to the realities of the information society. The educational process is a specific way to include students in cognitive-spiritual activity that involves creative scientific outlook study, methodological culture of thinking and spiritual consequences of World Culture, toil on the mastery of general scientific and professional knowledge, execution abilities to think, to turn into a man that thinks to know the surrounding world and himself.

Key words: values, education, identity, integration, information society, professional activities, educational process, thinking culture, spirituality.

Стаття надійшла до редколегії
01.12.2014 р.

УДК 130.20:502/504(477)

Ольга Сулацкова

Проблеми становлення екологічної політики в Україні як основного чинника формування екологічної культури сьогодення

У статті проаналізовано формування екологічної політики як обов'язкової умови для збалансованого розвитку України, розкрито питання економічних причин сучасної екологічної кризи. Зроблено висновок, що екологічна політика є важливим чинником збереження умов існування людини, а екологічна культура дедалі більше утверджується в суспільній свідомості як компонент стійкого розвитку та пріоритет безпеки держави. В екологічній культурі картина світу постає у всьому різноманітті і раціонального, і духовного втілення. Саме тому вона покликана відігравати провідну роль у сучасних драматичних процесах національного відродження й державотворення.

Ключові слова: екологія, культура, екологічна політика, екологічна культура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Розглядаючи сучасну екологічну ситуацію в Україні, слід приділити особливу увагу економічним причинам сучасної екологічної кризи й особливостям формування екологічної політики. Інтеграція України в загальносвітовий цивілізаційний процес зумовлює потребу враховувати інтереси всіх верств суспільства в процесі державотворення, підвищити якість життя населення, забезпечити динамічний і гармонійний розвиток людини, її духовні, життєві та інтелектуальні якості, соціальну справедливість. В інтересах оптимізації цього процесу конче потрібно позбутися негативної практики господарювання, що недостатньо враховувала потреби людини та призводила до неузгодженості темпів економічного розвитку й створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини.

© Сулацкова О., 2014